

Luuk van Middelaar

Amerika's puinhoop, de scherven voor Europa

America is back", zei de nieuw verkozen Joe Biden begin dit jaar keer op keer om de breuk met de Trump-jaren te markeren. Onder hem gingen de VS hun plaats als leider van de vrije wereld weer innemen, bondgenoten geruststellen, een wereldtop van democratieën organiseren. Maar Amerika is helemaal niet terug - Amerika blijft weggaan, ook onder Biden, zoals dezer dagen zeldzaam zichtbaar is.

De woeste chaos van de aftocht, ronkende motoren en zwaaiende armen, de wanhoop van achterblijvers: de scènes in Kabul doen denken aan 'Saigon 1975', Amerika's roemloze vertrek uit Vietnam.

Maar er is nog een ironische spiegeling. De ijselijke beelden van de Afghaanse jongemannen die zich vergeefs vastklampen aan opstijgende Amerikaanse vliegtuigen en te pletter vallen op de landingsbaan in Kabul, het is een gruwelijk beeldrijm met de Amerikaanse burgers die op 11 september 2001 uit de brandende Twin Towers in New York sprongen. Toen begon Amerika's betrokkenheid bij terroristenvrijhaven Afghanistan, nu loopt ze af.

„We hebben hetzelfde in Vietnam gedaan. Nixon en Kissinger kwamen er ook mee weg”

President Biden neemt de volle verantwoordelijkheid voor zijn besluit tot terugtrekking. Maandag zei hij tot het Amerikaanse publiek dat er voor de VS geen „vitale belangen” in Afghanistan zijn. Kort en goed: als de Afghanen zelf niet voor hun land willen vechten, gaan wij het ook niet doen; en als ze dat nu niet kunnen - na twintig jaar inspanning en ruim 80 miljard dollar aan wapens, materieel en training voor het Afghaanse leger - dan over één of vijf jaar evenmin.

Aan de volledige misrekening van zijn inlichtingendiensten over de snelheid waarmee de Taliban het land overnemen, aan de in gevaar gebrachte mensenlevens, maakte de president weinig woorden vuil. Wel erkende hij dat het „messy” verliep.

Reeds als vicepresident van Obama, vanaf 2009, wilde Biden zo gauw als kon uit Afghanistan weg. Hij vreesde dat de verre oorlog - samen met de hoge werkloosheid - zijn baas en hem de herverkiezing van 2012 zou kosten. Binnenskamers bepleitte hij tegen Richard Holbrooke, Obama's Afghanistan-gezant, een Vietnam-achtige terugtrekking. Geschokt wees de diplomaat hem op Amerika's verantwoordelijkheid jegens „mensen die ons

vertrouwen”. Bidens onthullende repliek: „Fuck that, daar hoeven we ons geen zorgen over te maken. We hebben hetzelfde in Vietnam gedaan. Nixon en Kissinger kwamen er ook mee weg” (Dit dagboekfragment van Holbrooke staat in George Packers biografie *Our Man. Richard Holbrooke and the end of the American century*, 2019.)

„Ermeewegkomen”, dat is waar Biden ook nu op rekent. De internationale reputatieschade, de verbijsterde bondgenoten, de aan tegenstanders geboden strategische ruimte - deze kosten van de Afghaanse aftocht wegen voor hem niet op tegen de onwil van het Amerikaanse publiek de last van militaire avonturen te dragen. Net als Trump maakt Biden een nauwere berekening van Amerika's kernbelangen. Centraal-Azië en het Midden-Oosten horen er niet bij - althans zolang het niet weer broeinesten van terreur worden die het *homeland* raken.

Hier scheiden zich de wegen van Europa en de VS. Vanwege de geografische nabijheid zullen wij in Europa chaos of burgeroorlog in Afghanistan wel meteen voelen. Het viel op in de tv-rede van de Franse president Emmanuel Macron over Afghanistan, gehouden tegelijk met die van Biden. Nadrukkelijk benoemde de Fransman het thema dat de Amerikaan - één oceaan verder - kon veronachtzamen: migratie. „We moeten beschermen wie het nodig heeft maar Europa kan niet alléén de gevolgen van de huidige situatie dragen.”

Macron bepleitte een Europese aanpak tegen irreguliere migratie en mensensmokkel, opgezet door Frankrijk en Duitsland. Dinsdag al kwamen de 27 EU-buitenlandministers bijeen. Behalve met Angela Merkel sprak Macron ook met Boris Johnson. Ook de Britten, sinds 2001 loyaal zij aan zij met de VS in Afghanistan, voelen zich verraden; ook zij merken, ondanks Brexit, de splijtende werking van de geografie op de trans-Atlantische wereld. In de woorden van een insider uit de regering-Johnson: „Biden lijkt meer op Trump dan hij zou willen toegeven, en wij meer op de Europeanen.”

Joe Biden is *America First* met een andere naam. Aangezien de VS niet meer zo oppermachtig zijn als rond 2000 zullen komende Republikeinse én Democratische presidenten zich minder om strategische belangen van bondgenoten in Europa kunnen en willen bekommeren dan hun voorgangers. Dat gat moeten we dus zelf dichten, als Nederlanders, Fransen, Duitsers, Italianen, Britten. Een hele klus.

Ons enkel uit luiheid of in wanhoop vastklampen aan de huiswaarts snellende vleugels van de Amerikaanse adelaar zal ertoe leiden dat we een harde smak maken.